

Razmere naših dni so se v tem oziru silno zamotale. V ospredju češkega in vsega avstrijskega javnega življenja stoji nerešeno češko državnopravno vprašanje, vteleseno v češki kroni. Upajmo, da se zacelijo rane, ki jih seka nestrpnost državnemu telesu in da se vresničijo besede prvega strokovnjaka v češkem državnem pravu dr. Jos. Kalouska, ki pravi: „Ni treba opuščati nadeje, da

tudi Nemci spoznajo v tem svojo in ne samo češko korist, če stopijo narodna in politiška prava prebivalcev po deželah češke krone pod obljubo kraljeve prisega ob kronanju in če se torej s soglasjem in k pridruženih strank zopet zaleskeče Svetovaclavska krona na glavi češkega kralja.“¹⁾

¹⁾ České státní právo. Praha 1892. str. 559. 560.

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige „Družbe sv. Mohorja“ za l. 1900.

Slovenska Pesmarica. Uredil Jakob Aljaž. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. II. del. — Gosp. župnik Aljaž nam je zopet zbral krasen šopek duhtečih cvetov slovenske pesmi, krasen šopek, umetno sestavljen, poln najraznovrstnejše vsebine. Od preproste narodne pesmi do mogočnih zborov, od nežnoljubkih do krepkih, ognjevitih skladov. Vsak posameznik dobi kaj primernega svojemu temperamentu, vsak pevski zbor, bodisi moški ali ženski ali mešan, bodisi močan ali slaboten, bo dobil kaj, kar mu bo posebno ugajalo. Povečjem so zastopani vsi slovenski skladatelji. Največ je pa narodnih in v narodnem duhu zloženih pesmi. To se nam zdi velikega pomena zlasti za povzdigo poštenega, zdravega narodnega petja. Zakaj zadnji čas so začele marsikje izumirati lepe, pristnonarodne pesmi, namesto njih se pa vtihotaplajo lahkokrile pritepenke dvomljivega, opolzlega značaja, brez pesniške in glasbene vrednosti. Zoper to ni drugega pomočka, kakor da proti tej izprijeni damo ljudstvu zdrave in tečne hrane. Le s pesmami moremo iztrebiti zajedavke, ki preté okužiti zdravo telo poštene narodne pesmi. Kar je narodnih pesmi v tej zbirki, so res take in tako prirejene, da se jih bo ljudstvo zopet rado oprijelo. Harmonizacija je lepa, tudi izvečine živahna, a vendar ne izumetničena. Narodne pesmi so ostale narodne, čeprav se nam kažejo v lepši, finejši obliki.

Med drugimi zbori so izvečine taki, ki smo jih že srečali v drugih zbirkah, nekaj jih je pa tudi novih.

Med skladatelji se nam je v tej zbirki predstavil tudi g. Aljaž sam, ki se je v prvi zbirki — rekel bi — držal v rezervi. Njegove skladbe diči prijetna melodika in nekako ljubezniva har-

monija; na človeka napravi vtis kot če posluša prijazno bohinjsko govorico: je nekaj krepkega v nji, pa je vendar voljna in mehka. Zato Aljaževe skladbe ugajajo, le „Peričnik“ ne zadovolji — dasi je dobro zasnovan — ker nima pravega konca; uho še nekaj pričakuje. Zakrije se ta nedostatek precej, ako se poje cel predzadnji takt precej počasi.

G. Foerster, slavní naš mojster, ima tudi nekaj skladov, ki nam še niso znane. Njega jedrnatí slog in živahna, umetniško-dovršena dikcija sta znana ne-le pri nas na Slovenskem, ampak tudi preko mej naše domovine daleč naokoli. Kar on zapiše, to drži, bodisi da piše mogočne koncertne skladbe, bodisi da se podá v preprosti dom narodne pesmi.

Skladbe g. Gerbiča so izdelane enotno, tematično: par navidez pogosto preprostih tematičnih stavkov — a bistri duh gospoda skladatelja jih umetno razpostavi, zveže in preplete in nam podá vsem umetniškim zahtevam ustrezajočo skladbo.

Č. p. Angelik Hribar ima tudi precejšno število plodov svoje muze. Njegove skladbe so zložene v lahkem, poljudnem slogu.

G. dr. Benjamin Ipavec nam v tej zbirki ugaja zlasti vsled svojih v narodnem duhu zloženih pesmi. Zeló nam ugaja „Molitev“ iz „Teharskih plemičev“. Pri tej naj se v zadnjem taktu izpremeni tenorjev *fis* v osminki *fis-h*, v prvi vrsti naj poje bas v predzadnjem taktu *d* mesto zadnjega *h*. — Njega brat g. dr. Gust. Ipavec je zastopan z eno samo pesmico, pa ta je izvrstna, prav narodnega duha.

Precej drugačnega značaja so skladbe gospoda Laharnarja. Skladatelju se marsikje pozna, da izvečine komponira za cerkev. Njegovi motivi so pa pogosto zanimivi, dobro izpeljani, včasih široko zasnovani; najbolj nam ugaja pesem „Mladosti ni“, zlasti še nje veličastni konec.

K. Maškovi „Mlatiči“ so nenavadno krepak, humoristično nadahnjene zbor; ako ga bo pel močan, izurjen pevski zbor, bodo poslušavci v duhu postavljene tudi iz koncertne dvorane na pód med mlatiče. Mala pomota je na str. 65. v 2. vrsti v 1. taktu v basu, kjer naj stoji *h* mesto drugega *fis*.

Skladbe č. p. Hugolin Sattner-ja imajo na sebi nekaj finega, karakterizira jih krepko, markantno izražanje in izborna poznavanje duha posameznih pesmi. Le pogledimo odlomke iz Hribarjeve „Naše pesmi“. Škoda, da so le odlomki, ki se jim pozna, da so iztrgani iz večje celote

Razen omenjenih so zastopani še drugi skladatelji večinoma z manjšimi pesmicami. Naj omenim le vrlega gosp. Fajglja, gospoda Ferjančiča z njegovim čvrstim „Pozdravom“, g. Tribnika z ljubeznivim „Slavčkom“ idr.; kot harmonizatorja sta v prvi vrsti gospod Matej Hubad in gospod J. Žirovnik. Štv. 18, 19 in 25 so brez imen skladateljevih. 19 in 25 sta res krasni.

Med cerkvenimi skladbami je pač najboljša in najbolj zanimiva slavna skladba Gallusova: „Glejte, kako umira“ (Ecce, quomodo moritur). V popolnoma drugačne sfere nas zanese ta umotvor, nekaj resno-svetega, nedotakljivega ima na sebi, kakor sploh skladbe iz časa Palestrinovega. Skladba napravi — dobro in umno predavana — mogočen vtisk. Ta veličastni zbor bo marsikakemu cerkvenemu zboru dobro došel za veliki petek, kjer imajo navado peti pred božjim grobom. Tudi ga lahko izvaja moški zbor, ako se postavi kvinto nižje v *As*. Drugo ostane vse tako kot je pisano, le II. bas poje mesto *C* in *Des* (kjer je sedaj *G* in *As*) *c* in *des* — Na str. 208. v drugi vrsti naj se razdelé zlogi — *šče svoje* — tako, da pride na — *šče* le polovna nota *es*, osminki *d-c* in oba četrtinska *d* v prihodnjem taktu na zlog *svo* —. Impozanten je zbor Lisztov; original je postavljen z orglami, škoda, da so orgle v zbirki odpadle. Gosp. Hladnik ima lepo, melodiozno Marijino, p. A. Hribar pa med drugimi eno svojih najlepših Marijinih. — Riharjev „Novomašnik“ je pač vsakomur znan, vseč nam je lepa harmonizacija. — Toliko o skladbah samih; v podrobnosti se pri taki množici skladb ne moremo spuščati. Omenimo naj razen že omenjenih le še nekatere pogrške, ki smo jih mimogredé opazili.

Pri ljubkoživahni Knitlovi „Sabljici“ ni dovolj označeno, kako naj se poje. Na str. 54. bi morala za *Fine* takoj stati beseda *Trio*; na str. 55. bi moralo stati koncem prve vrste *Fine* (namreč za *Trio*), koncem skladbe pa bi se moralo besedam: „Trio dal segno al Fine“ prideti še „e poi da Capo al Fine“ (morda tudi senza repetiz.)

Nenavadno je, da se pesem „Složno“ začne s septimnim akordom. Na str. 88. v zadnjem taktu 2. vrste naj se postavi v baritonu za prvi *c* pika, drugi pa izpremeni v osminko; na str. 89. spodaj

v predzadnjem taktu pa *c* v *des*; — na str. 95. mora stati v tenorju pri končnem akordu *d* mesto *cis*. Na str. 98. v 2. taktu 1. vrste mora stati v 1. tenorju *gis* mesto *g*, na str. 191 naj poje v zadnjem taktu zadnje vrste bas *f* skupno s tenorjem.

Taka je letošnja „Pesmarica“; lepa po vsebini, izborna urejena, prikupljiva po zunanji obliki. Gosp. župniku Aljažu bo za njegov trud pač najlepše plačilo zavest, da njegovo delo ni bilo zastonj, zavest, da je storil s to „Pesmarico“ veliko za povzdigo umetnega in narodnega petja med slovenskim ljudstvom.

Fr. K.

Razni koledarji za l. 1901.

Tudi letos smo poleg lepega koledarja „Družbe sv. Mohorja“ dobili še nekaj drugih koledarjev in pratik. Omenimo jih kar po vrsti!

Slovensko-amerikanski koledar za l. 1901. Izdalo in založilo uredništvo „Glas Naroda“. VIII. letnik. Cena 25 centov ali 1 K. New York. Tisk tiskarne „Glas Naroda“. 109 Greenwich Street. Vel. 8°. Str. 85. Poleg navadne koledarske tvarine ima več leposlovnih doneskov, ki so kratki, nekateri bolj vinjetskega značaja in srednje vrednosti. Ima več statističnih izkazov, opisuje vojsko v Južni Afriki ter ob koncu politični pregled, v katerem je o naših domačih razmerah poučen iz motnega vira. Slik je mnogo, a so deloma slabe.

Ilustrovani narodni koledar. 1901. Uredil in izdal Dragotin Hribar v Celju. Leto XIII. Cena elegantno vezanemu zvezku 2 K. Trinajsti letnik tega koledarja prinaša slično vsebino kakor prejšnji letnik. Izmed življenjepisov dr. Janka Pajka, dr. Ketteja in profesorja dr. Jožefa Kranjca se odlikuje zadnji. Gosp. Karol Verstovšek je zanimivo in precej natančno opisal življenje in delovanje slavnega rojaka, velikega pravnika, Jožefa Kranjca, čigar spominsko ploščo so v pretečenem letu odkrili na stolpu cerkve v Škalah, kjer se je kot deček šolal. Jako zanimiva je zgodovinska črtica P. pl. Radicza: „Idričanka ‚priateljica‘ in spremljevalka Napoleona I.“. Koledar ima tudi pregled „važnejših dogodkov v preteklem letu“. Slike so jako fine.

Ročni kažipot po Goriškem, Trstu in Istri in koledar za navadno leto 1901. Sestavil Andrej Gabršček. V Gorici. Tiskala in založila „Goriška Tiskarna“ A. Gabršček. 1901. — Velik del tega „kažipota“ je porabljen za reklamo „Goriške Tiskarne“. Jako priročen pa je oni del, ki podaja natančen zaznamek političnih in sodnih oblastev, šolstva, davčnih, poštnih in drugih uradov, raznih zavodov, društev, časopisov, obrti, trgovcev, zdravnikov itd. — Dobé se v njem skoro vsi važnejši naslovi.

Narodni koledar za navadno leto 1901 je pa izdala „Narodna Tiskarna“ v Gorici, ki je izšel